

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่วัฒนธรรมความเป็นมายาวนานต่อเนื่องหลายยุคสมัย มรดกทางวัฒนธรรมไทยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่อง มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทยในอดีตถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่ช่วยในการหล่อหลอมให้คนในชาติมีทัศนคติแห่งความสามัคคี เป็นเสมือนเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างและดำรงความมั่นคงของชาติ ดังที่ กรมศิลปากร (2550 ก : 19) กล่าวไว้ว่า “มรดกทางศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา เป็นสิ่งก่อให้เกิดความรู้สึกสามัคคีเป็นเอกภาพอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ประชาชนระดับต่างๆ” การพัฒนาประเทศในแต่ละยุคสมัยมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรื่องราวในอดีตความเป็นมาทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นจุดเกาะเกี่ยวยึดโยงถึงความสัมพันธ์เป็นแนวทางของการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคต

มรดกทางศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างขึ้นมาเป็นสมบัติอันมีค่าอย่างยิ่ง เกิดจากภูมิปัญญาที่แสดงคุณค่าในตัวของตนเองโดยสมบูรณ์แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมของประเทศชาตินับแต่อดีตกาล สอดคล้องกับ กรมศิลปากร (2550 ก : 11) ระบุถึง โบราณสถานไว้ว่า “โบราณสถานเป็นสิ่งก่อสร้างหรือเป็นสถานที่ที่บรรพบุรุษได้สร้างหรือได้ใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมต่างๆ ในอดีตและตกทอดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน โบราณสถานจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมของชาติที่มีพัฒนาการมาเป็นเวลายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน” ถือได้ว่ามรดกทางศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งสะท้อนถึงรากเหง้าชนชาติไทย และเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่ต้องรักษามรดกของบรรพชนให้คงอยู่คู่ประเทศชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสงวนรักษา อนุรักษ์ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุเหล่านี้ไว้มิให้สูญหายไปจากผืนแผ่นดินไทย

ดังนั้น โบราณสถานจึงเป็นมรดกอันสำคัญที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ให้กับแผ่นดินเป็นถาวรวัตถุแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองแต่ละยุคสมัย โบราณสถานมีความสำคัญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ จากเรื่องดังกล่าวนี้ กรมศิลปากร (2550 ข : 10-11) กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถานไว้ว่า โบราณสถานทุกแห่งมีคุณค่าและความสำคัญด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านเอกลักษณ์ ทำให้เข้าใจถึงที่มาสถานที่ตั้ง ชนชาติ ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ

2. ด้านวิชาการ เป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ซึ่งเป็นเครื่องแสดงประวัติความเป็นมาของชุมชนและชาติ จึงเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ

4. ด้านการใช้สอย สามารถใช้ประโยชน์โบราณสถานนั้นสืบเนื่องต่อมาถึงปัจจุบันได้

5. ด้านสังคม เป็นความภาคภูมิใจและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในสังคมและชาติ มีความสัมพันธ์กับขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี

6. ด้านการเมือง โบราณสถานมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ การรักษาอธิปไตย และการสร้างความสามัคคีในชาติ

7. ด้านสุนทรียศาสตร์ ให้คุณค่าความงามด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม

ความสำคัญของโบราณสถานดังกล่าวมาแล้วนั้น กรมศิลปากร (2550 ก : 10-11) จึงได้จำแนกโบราณสถานตามคุณค่าความสำคัญเพื่อการบริหารจัดการไว้ ดังนี้

1. โบราณสถานระดับชาติ แบ่งเป็น 6 ด้าน ตามลักษณะ คือ 1) โบราณสถานที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะสถาปัตยกรรม วิชาการ สังคมหรือชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งมีความสำคัญผูกพันอย่างแน่นแฟ้นไม่เฉพาะต่อชุมชนในท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น 2) โบราณสถานที่มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และราชสำนักโดยมีหลักฐานบ่งชี้ได้อย่างชัดเจน 3) โบราณสถานซึ่งเป็นตัวแทนขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมที่วิจิตรมีคุณค่าทางสุนทรียภาพเยี่ยมยอด หรือสามารถบ่งชี้ได้ถึงพัฒนาการทางศิลปะสถาปัตยกรรม 4) โบราณสถานที่เป็นตัวอย่างที่เหลืออยู่น้อยแหล่งของโบราณสถานในลักษณะเดียวกันและมีลักษณะที่หายากที่เป็นตัวแทนของรูปแบบใด ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ 5) โบราณสถานที่ยังมิได้มีการสำรวจดำเนินการขุดค้นขุดแต่ง ทางโบราณคดี หรือขึ้นทะเบียนโบราณสถาน 6) ซากโบราณสถานซึ่งเป็นโบราณสถานร้างที่มีความเก่าแก่ และไม่มีการใช้งานในลักษณะที่สืบเนื่องจากประโยชน์ใช้สอยดั้งเดิมของโบราณสถาน

2. โบราณสถานระดับท้องถิ่น แบ่งเป็น 2 ด้าน ตามลักษณะ คือ 1) โบราณสถานที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะสถาปัตยกรรม วิชาการ สังคมหรือชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งมีความสำคัญผูกพันเป็นพิเศษ เฉพาะต่อชุมชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น 2) โบราณสถานซึ่งมีลักษณะที่นอกเหนือไปจากที่บ่งชี้ได้ถึงความเป็นโบราณระดับชาติ นอกจากนี้ตามลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โบราณสถานบางแห่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่เห็นรูปทรงชัดเจน แต่มี

โบราณสถาน จำนวนไม่น้อยที่ชำรุดหักพังถูกขุดรื้อกันทำลายจนไม่รู้รูปร่างเดิม และบางแห่งก็ไม่มีสิ่งปลูกสร้างแต่มีหลักฐานของกิจกรรมมนุษย์ เช่น เป็นที่อยู่อาศัยเป็นที่ฝังศพ หรือเป็นสถานที่ที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์

ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ คือ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุอันเป็นมรดกวัฒนธรรมสำคัญของชาติต่าง ๆ เหล่านั้น อยู่ในภาวะถูกคุกคามมีการสูญหายรวมไปถึงการเสื่อมค่าจากการที่มีได้รับการดูแลที่ถูกต้องวิธี หรือถูกทำลายไปโดยธรรมชาติและมนุษย์ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนจะต้องดำเนินการให้ความปกป้องคุ้มครองแก่โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุเหล่านั้นให้คงอยู่ตลอดไป

การดูแลรักษาโบราณสถานเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโบราณสถาน ประเภทของโบราณสถาน สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสื่อม และขั้นตอนต่างๆ ในการดูแล เพื่อให้โบราณสถานและสภาพแวดล้อมอยู่ในสภาพคงทนและคงความเป็นของแท้ดั้งเดิม (กรมศิลปากร. 2538 : คำนำ) กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดทำบัญชีโบราณสถานทั้งหลายที่มีอยู่ในประเทศไทย ทั้งที่มีเจ้าของเป็นของเอกชนคนใด หรือไม่มีเจ้าของหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินรวมทั้งโบสถ์ ้วดวาอาราม และสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นอันเกี่ยวกับศาสนา (ชยาภักทร เหมวรกุล. 2547 : 2) นอกจากนี้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นสามารถที่จะทำการอนุรักษ์ได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กรมศิลปากรกำหนด (กรมศิลปากร. 2550 ข : 37) และจากหนังสือข้อตกลงร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งทำความตกลงร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมบรรลุผลสำเร็จในความร่วมมือด้านการศิลปะ ตกลงให้ความร่วมมือในการปกครองคุ้มครอง อนุรักษ์ บำรุงรักษา ฟื้นฟูและส่งเสริมในด้านโบราณสถานโบราณวัตถุ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (กรมศิลปากร. 2550 ข : 64) ได้ระบุนโยบายอนุรักษ์ขั้นพื้นฐานเป็นขั้นตอนในการอนุรักษ์โบราณสถานที่เหมาะสมสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องเพื่อหยุดหรือบรรเทาเหตุแห่งการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน โดยไม่ส่งผลให้ลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานเปลี่ยนแปลงจากเดิม

จังหวัดอ่างทองเป็นเมืองที่มีอดีตความเป็นมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีแห่งหนึ่งของไทยที่มีโบราณสถานเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่กระจายอยู่ทั่วไปตามวัดต่างๆ ถึง 368 วัด เป็นวัดที่มีพระจำพรรษา 206 วัด และวัดร้าง 180 วัด รวมทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ไม่ได้อยู่ในวัดอีกบางส่วน โบราณสถานในจังหวัดอ่างทองเหล่านี้บางแห่งมีความสำคัญมากทั้งทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณกรรม ศิลปะและสถาปัตยกรรม แต่ขาดการดูแลและอนุรักษ์ที่ถูกต้อง ขาดสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

ขาดความรู้ความเข้าใจ จึงทำให้โบราณสถานโบราณวัตถุ ถูกทำลายไปก่อนเวลาอันควร และต้องสูญเสียคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ (ทวีป ทวีพาณิชย์. 2534 : 72-73)

วัดจุฬามณี ตำบลอรัญญิก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ตั้งอยู่ในชุมชนใหญ่ไม่ถูกทิ้งร้างและได้รับการทำนุบำรุงเรื่อยมา ดังปรากฏในประวัติของกรมการศาสนาว่า ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์ในปีพุทธศักราช 2375 ใช้ชื่อว่า “วัดจุฬามณีศรีอรัญญิกราษฎร์บำรุง” ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น “วัดจุฬามณี” มีเนื้อที่วัด 21 ไร่ 1 งาน 76 ตารางวา ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราวพุทธศักราช 2383 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 10 เมตร ยาว 20 เมตร (ทวีป ทวีพาณิชย์. 2534 : 142) และมีสิ่งก่อสร้างที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานตามประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอน 104ง เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2543 จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ อุโบสถ วิหาร ศาลาทำน้ำ เจดีย์ ศาลาจัตุรมุข

โบราณสถานวัดจุฬามณี วัดจุฬามณีมีโบราณสถานที่ทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ประกอบด้วย

อุโบสถ สร้างขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์มีขนาดกว้าง 7 เมตร ยาว 17 เมตร มีการนำเอาหน้าบันไม้แกะสลักของเดิม รวมทั้งหน้าบันปีกนกเดิมมาใช้ โดยหน้าบันด้านทิศตะวันออกเป็นภาพพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ 3 เศียร ล้อมรอบด้วยเทวดาข้างละ 3 องค์ อยู่ในท่าเป่าสังข์ติดล่อง ส่วนที่หน้าบันปีกนกทำเป็นลายก้านขดไม้เป็นลายเทวดาครึ่งองค์เป่าแตร นอกจากนั้นยังมีการประดับทรายรวงผึ้งตอนใต้กรอบหน้าบัน ส่วนหน้าบันทางด้านทิศตะวันตกทำเป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ หน้าบันปีกนกทำเป็นลายก้านขดไม้เป็นลายเศียรนาค หน้าบันทั้งสองด้านมีร่องรอยของการลงรักปิดทองประดับกระจกอย่างวิจิตร กำหนดอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 24 ภายในอุโบสถมีพระพุทธรูปประธานเป็นพระพุทธรูปหินทรายปางสมาธิ แต่ได้ปั้นปูนและลงรักปิดทองใหม่หมดทั้งองค์ประดิษฐานอยู่

วิหาร เป็นอาคารเก่าแก่อิฐถือถือปูน หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก ตั้งขนานกับอุโบสถในแนวเดียวกัน วิหารหลังนี้มีฐานอ่อนโค้งแบบท้องสำเภา ทำเป็นฐานปัทม์ทรงสูง ด้านหน้ายกพื้นสูงมีหลังคา พาไลยื่นออกมาคลุม มีประตูทางเข้าเพียงด้านเดียว 2 บาน ด้านหลังก่อทับผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้ด้านนอกเจาะหน้าต่างเป็นซุ้ม โค้งยอดแหลมแบบซุ้มกอธิคด้านละ 1 บาน แต่หน้าต่างนี้ภายในกลับทำเป็นกรอบสี่เหลี่ยม มีบานหน้าต่างทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าปิดเปิด หน้าบันวิหารด้านทิศตะวันออกเป็นไม้แกะสลักทำเป็นลายกนกลงรักปิดทองประดับกระจกตอนกลางทำเป็นลายเทพพนมลอยขึ้นมาเหนือลายกนก ด้านข้างวิหารมีคันทวยข้างละ 3 ตัว รองรับชายคาปีกนก ภายในวิหารมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปิดทองซึ่งก็ยังมีแกนเป็นหินทรายสมัยอยุธยา นอกจากนี้ยังปรากฏพบเศษพระพุทธรูปหินทรายอีกหลายชิ้นและพบ

ฐานพระพุทธรูปหลายฐาน ทั้งชนิดที่เป็นฐานสำหรับพระพุทธรูปนั่งและพระพุทธรูปยืน มีทั้งที่เป็นสำริดและไม้ แต่เป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ทั้งสิ้น

ศาลาท่าน้ำ เป็นอาคารไม้ขนาดเล็กเช่นศาลาท่าน้ำทั่วไป แต่มีฝีมือสร้างที่ประณีต และที่สำคัญคือหน้าบันด้านทิศตะวันตกทำเป็นไม้แกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจกสีน้ำเงิน สีทอง เป็นรูปพระพิฆเนศวร ส่วนด้านทิศตะวันออกทำเป็นรูปเทวดานั่งขัดสมาธิราบเหนือแท่น พระหัตถ์ขวาจับเข้า พระหัตถ์ซ้ายทรงพระขรรค์ มีสภาพทรุดโทรม

เจดีย์ ก่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่ สูง 38 เมตร ฐานแปดเหลี่ยม เป็นเจดีย์โปร่งเดินได้รอบแกนในขององค์เจดีย์มีบันไดทางขึ้นสู่ชั้นสองของเจดีย์ได้ โดยชั้นที่สองของเจดีย์ที่เหนือฝ้าเพดานใช้เป็นที่พักเก็บสมุดข่อยและคัมภีร์ใบลาน

ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารไม้ขนาดใหญ่ สร้างเมื่อปีพุทธศักราช 2453 เป็นอาคารจัตุรมุข ขนาดกว้าง 22 เมตร ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของสถาปัตยกรรมไทย (แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ทางวัดไม่มีกำลังที่จะรักษาได้ขณะนี้ จึงอยู่ในสภาพทรุดโทรมอย่างยิ่ง)

เนื่องจากโบราณสถานดังกล่าวมีคุณค่ามากในหลายๆ ด้าน และปัจจุบันโบราณสถานเหล่านี้อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก ขาดการดูแลรักษาอย่างถูกวิธีรวมทั้งมิได้รับการเอาใจใส่และการเห็นคุณค่าอย่างจริงจัง มีต้นไม้ใหญ่รวมถึงต้นไม้เล็กๆ ขึ้นบริเวณใกล้เคียงทำให้เสียสภาพ อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องมอดปลวกกัดกิน และการเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านที่ไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถาน โบราณสถานเหล่านี้หากไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลรักษาระมัดระวัง และอนุรักษ์อย่างถูกวิธีในไม่ช้าอาจพังลง ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นในการเร่งดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถานที่ทรุดโทรมในวัดจุฬามณีนี้ ดังนั้นจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาการพัฒนาจัดการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมของวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม ด้วยจิตสำนึกความรู้ และความเข้าใจเพื่อรักษาโบราณสถานให้เป็นสมบัติของชาติที่ทรงคุณค่า และดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ขอบเขตการวิจัย

1. หน่วยในการวิเคราะห์

โบราณสถานวัดจุฬามณี ตำบลลองครักษ์ อำเภอโพนีทอง จังหวัดอ่างทอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์วัดจุฬามณี ไวยาวัจกร กรรมการวัด กำนันตำบลลองครักษ์ ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์ ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโบราณสถาน วัดจุฬามณี ตำบลลองครักษ์ อำเภอโพนีทอง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกเป็นกลุ่ม จำนวน 15 ท่าน ดังนี้

2.2.1 เจ้าอาวาสวัดจุฬามณี

2.2.2 พระภิกษุผู้ดูแลโบราณสถาน จำนวน 2 รูป

2.2.3 ไวยาวัจกรวัดจุฬามณี

2.2.4 กรรมการวัด จำนวน 2 คน

2.2.5 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลองครักษ์

2.2.6 กำนันตำบลลองครักษ์

2.2.7 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3

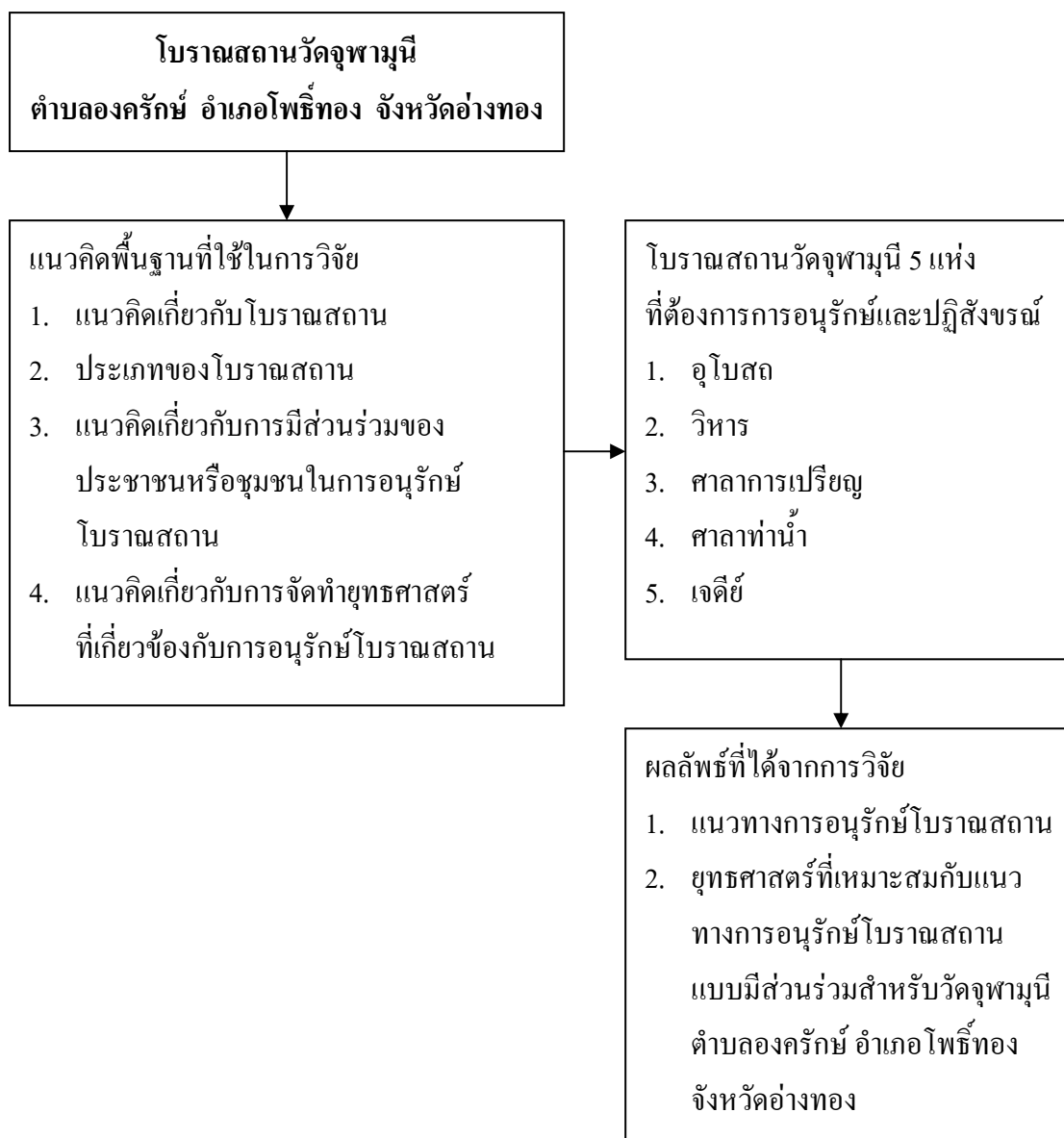
2.2.8 ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ท่าน

2.2.9 เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาและผลลัพธ์ที่จะได้จากการวิจัย ดังปรากฏตามภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปความคิดเห็นหลักที่ใช้ในการทำวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับโบราณสถาน ประเภทของโบราณสถาน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างแนวทางการอนุรักษ์ ทั้งกระบวนการคือการสงวนรักษา การปฏิสังขรณ์

และการบูรณะโบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโดยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน วัตถุประสงค์ กำหนดเวลา เป้าหมายงบประมาณไว้แล้ว
2. โบราณสถาน หมายถึง อุโบสถ วิหาร ศาลาท่าน้ำ เจดีย์ ศาลาจัตุรมุข ที่อยู่ในวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
3. การอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนทั้งที่เป็น บุคคลหรือกลุ่มคน มีความร่วมมือ มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละในการกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการจัดการสงวนรักษา โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกัน มิให้เสียหายหรือเสื่อมสภาพลง
4. วัดจุฬามณี หมายถึง สถานที่พักสงฆ์อยู่จำพรรษาได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ตั้งอยู่ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถาน หมายถึง การวางแผนพัฒนาที่ได้มา จากวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ โครงการกิจกรรม ที่เกี่ยวกับการ อนุรักษ์โบราณสถาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลรักษาโบราณสถานในสภาพปัจจุบันของวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
2. ได้แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
3. ได้แผนยุทธศาสตร์ โครงการ กิจกรรม ที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
4. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับวัดอื่นๆ ที่จำเป็นต้องอนุรักษ์โบราณสถานในวัด